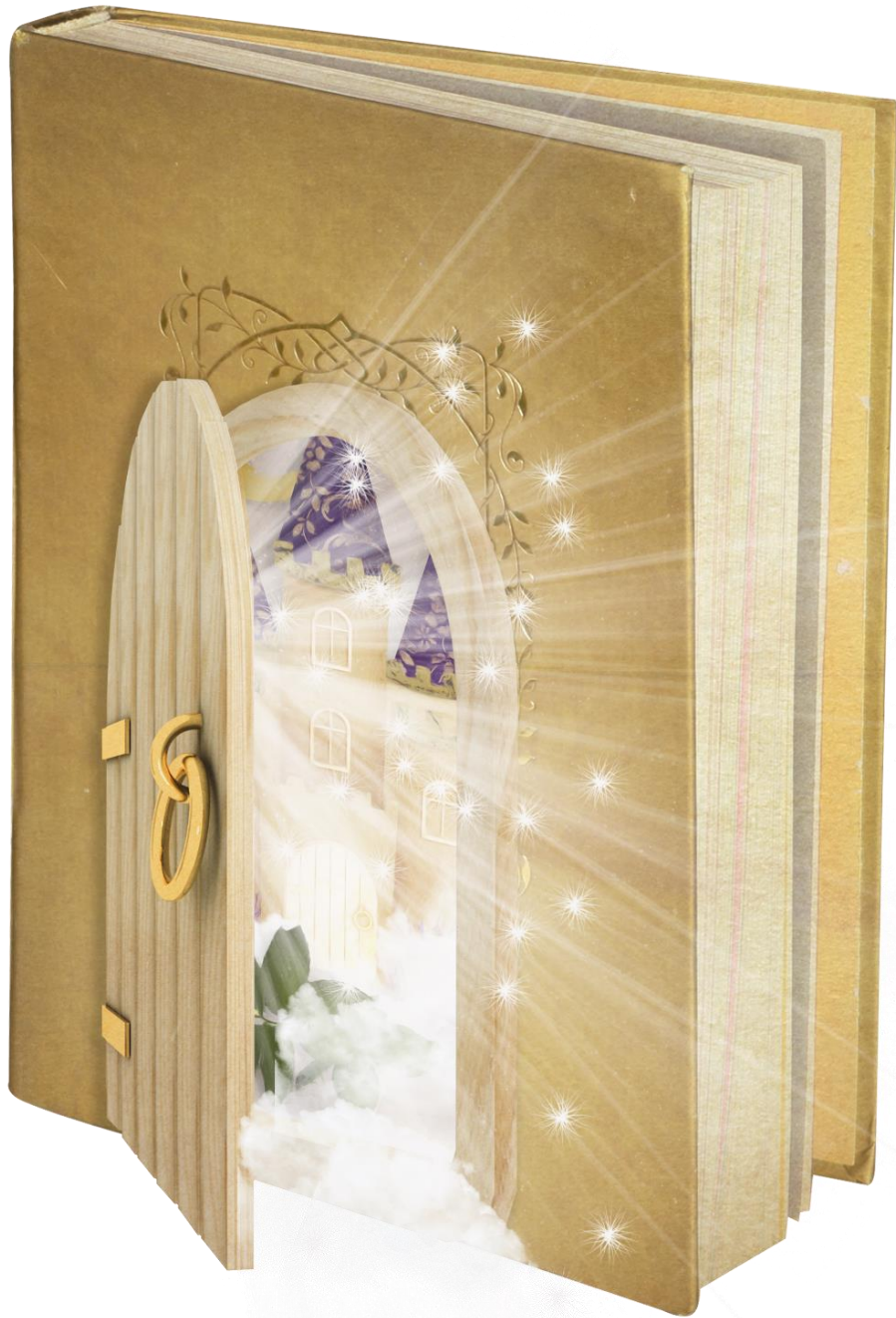

"סיפורים רבים אי ופאון מעליות..."

התיקן והגרניאלג / א. יסקוזין

בעלת הבית יצאה מהדירה ושכחה לסגור את הדלת אחריה. ראתה זאת התרנגולת והחליטה "חייבים לבדוק את הבית כראוי." היא נכנסה בשקט לפרוזדור ומשם למטבח. התיקן, שישב בחריץ הדלת והתחמם בשמש, קרא לה ברוגז: "הי חברה, לאן את שם מתפלחת?" "אני רוצה לראות איך חיים בני האדם" ענתה לו התרנגולת בנימוס.

"מה שם בני האדם! זה הבית שלי, בני אדם הם רק כדי לשרת אותי" המשיך לכעוס התיקן. "ומי אתה?" "אני? מוזר שאת לא יודעת. אני בעל הבית כאן. אני תיקן." "אא, כן. אז אתה תיקן." "כן, זה אני. זה אני. תסתכלי היטב עלי, כדי שבפעם הבאה תכירי אותי." התרנגולת סיבבה קצת את ראשה והסתכלה. הסתכלה, ראתה את המחוישים הארוכים ונדה בראשה. התיקן שאל:

"הסתכלת היטב?" "הסתכלתי, בוודאי." אמרה התרנגולת. "אני חיה מפחידה, נכון?" "מפחיד, מפחיד." "אפילו שור לא גדול יותר ממני!"

"וגם סוס לא יותר חזק ממני." "לא חזק יותר, לא חזק." "וכשאת זועם!.. כשאת זועם אני בריון כזה!!" צעק התיקן והניע את המחוישים "את מי שאתפוס – אהרוג, את מי שאשיג – לא יישאר חיים!" "קו-קו-קו, סיוט! קו-קו-קו, סיוט!" קרקרה התרנגולת, שוב הציצה לתוך החריץ ושאלה: "ואיך אתה, חבר, תהרוג את הקורבנות שלך, איך תגמור את "את הגדולים אטבח בקרניים והקטנים אדרוס ברגליים" ענה התיקן. "ומבמה אתה ניזון, שאתה חזק כל כך?" "אני אוכל לחם, אוכל בשר." "והאם אתה שותה דבר מה שנותן לך את כל הכוח הזה?" "אני שותה חלב, שותה שמנת." "אם כך, אתה מפוטם היטב, ובוודאי גם טעים מאוד" אמרה התרנגולת. היא הושיטה את צווארה והוציאה את התיקן מהחריץ. הוציאה ובלעה מיד. בלעה, נדה בראשה ובאכזבה אמרה: "איזה רברבן! זבוב גדול יותר טעים ממנו, וגרעין חיטה פי כמה וכמה טעים יותר!"

אלוה

1. במעשייה מתואר דו שיח בין שתי חיות. חברו דו שיח וכתבו במילים שלכם את הדברים שאמרו החיות. הקפידו על כתיבה על פי הכללים שנלמדו בכיתה.

2. תארו את דמותם של התיקן והנמלה כפי שהם מבאים לידי ביטוי בסיפור. מה ניתן ללמוד על אופיים?

3. מהו מוסר ההשכל שניתן ללמוד מהסיפור?

4. העתיקו את כל התארים המופיעים במעשייה.

5. פרשו את המילים הבאות:

א. פרוזדור-

ב. מפוטם-

ג-רברבן-

עושה אלים / אייזי (מציג הים העמוק)

בכפר אחד חיו שלושה אחים. הם ניהלו את המשק ביחד וביחד יצאו לעבודה. הייתה להם סוסה אחת שעליה יצאו לצייד לפי התור. קרה פעם שאחד האחים חזר מצייד ולא סגר היטב את דלת האורווה. למחרת לא מצאו את הסוסה. כנראה גנב ניצל את ההזדמנות וגנב אותה. מי זה היה? התחילו האחים לחשוב מי יכול היה לגנוב את הסוסה. אולי יוכלו למצוא מה היו התכונות שלו.

"אתם יודעים" אמר האח הבכור "זה שגנב את הסוסה היה נמוך קומה ובעל אף סולד". "אם הוא נמוך קומה ובעל אף סולד" אמר האח האמצעי "אז הזקן שלו ג'נגי!" "אם הוא נמוך קומה, בעל אף סולד וזקן ג'נגי" הוסיף האח הצעיר "אז עיניו אפורות."

"הבה נחפש אותו לפי התכונות האלה!" אמר הבכור וכולם הסכימו. יצאו שלושת האחים לחפש את הגנב. הלכו ישר בדרך. הלכו זמן מה והדרך הובילה בשדה זרוע בדוחן שכבר הבשיל. "בדרך הזו" אמר האח הבכור "הלך גמל עיוור בעין אחת." "וצולע" הוסיף האח השני. "ועמוס היה בנד עם חלב בצד אחד ונד דבש מצד שני" אמר האח הצעיר. הם הסבירו זה לזה מאין המסקנות שלהם והמשיכו בדרך. מולם ראו אדם שחיפש גמל אבוד שלו. "אולי ראיתם כאן גמל?" שאל האיש. "לא, גמל לא ראינו, אבל יודעים שעבר כאן אחד" והם סיפרו לו מה הם חשבו על הגמל שעבר בשדה הדוחן. האיש הבין מיד שמדובר על הגמל שלו אבל אמר:

"אם אתם יודעים כל זאת על הגמל שלי, אז אתם גנבתם אותו!" לא עזר להסביר לו איך הם גילו את תכונות הגמל. האיש לא האמין להם ודרש שיבואו למשפט בכפר הסמוך, שם שלט חאן ידוע. האחים הופיעו בפני החאן, וזה התחיל לחקור אותם איך ומה קרה הדבר. והאחים הסבירו שאת הגמל לא ראו בכלל ורק שניחשו את תכונות שלו. "איך יכולתם לנחש את כל התכונות האלה של הגמל?" שאל החאן שהדבר עניין אותו מאוד. "זה פשוט מאוד" ענה האח הראשון "קל להבחין בעקבות של גמל. כל אחד יודע איך הם נראים. וזה שהוא עיוור בעין אחת אפשר היה להבין כי הוא נגס בדוחן רק מצד אחד של הדרך, בצד שהעין הייתה בריאה." "וזה שהוא צלע" הוסיף האח השני "ראינו לפי זה שרגל אחת שלו לא דרכה כמו שלושת האחרות אלא נסחבה אחרינו. והעקבות של הרגל הזו הן כאילו תלם רדוד." "ואיך שהיה עמוס בשני הצדדים אפשר היה לראות לפי הדוחן שבצדי הדרך" הסביר האח השלישי "בצד אחד ישבו על שיבולי הדוחן רק זבובים, כאלה שאוהבים חלב. שם הוא סחב נד חלב. ובצד שני היה נד דבש, כי אפשר היה לראות דבורים שישבו על שיבולי הדוחן."

החאן נהנה מההסברים של האחים אבל החליט לבחון אותם עוד. הוא יצא לגינה וחזר עם דבר מה בתוך האגרוף קמוץ. "נו, נסו לנחש מה אני מחזיק כאן" אמר לאחים. "זה משהו קשה מאוד" אמר האח הראשון. "ועגול" אמר השני. "אם קשה ועגול, אז זה בוודאי אגוז" ניחש השלישי. החאן פתח את האגרוף וכולם ראו שהוא מחזיק אגוז. הניחוש הזה עוד יותר סיקרן את החאן והוא רצה עוד לבדוק את התבונה של האחים. לכן הזמין אותם ללון בביתו והושיב אותם לארוחת ערב טובה. אחרי שהאחים אכלו הובילו אותם למקום שינה. אבל החאן הבין שהאחים לא יירדמו מיד ורצה לשמוע את שיחתם. הוא התיישב בקרבה והקשיב. "אהו! הדייסה של בעל הבית הייתה טעימה מאוד" העיר אחד האחים "רק משהו מת הרגשתי בה." "כן, והצלי של כבש" אמר שני "היה מאוד טעים והוכן טוב, אלא שריח חלש של חלב היה בו." "והחאן הוא איש טוב ונבון" אמר השלישי "אך הוא נראה אדם פשוט, כאילו לא ממשפחת אנשי שלטון." והאורחים נרדמו. הדברים של האח השלישי פגעו מאוד בחאן. הוא חשב עליהם זמן רב ובסוף הלך אל אמו הזקנה ושאל מאיזו משפחה הם. "אתה הבן המכובד של אביך" אמרה לו האם הזקנה.

"ספרי לי את האמת, אמא" אמר החאן "אני רוצה לדעת בדיוק." ואז החאניה הזקנה גילתה לו את האמת. התברר שהחאניה והמשרתת שלה ילדו שתיהן באותו לילה. החאניה ילדה בת והמשרתת בן. אך החאן הזקן היה אחרון ממשפחתו ולא היו לו יורשים ולכן החאניה החליפה את התינוקות ולקחה לה את הבן ואת הבת מסרה למשרתת. וכך דברים של האח השלישי התבררו נכונים, למרות שלחאן דבר היה קשה להשלים אתם. ואז החאן החליט לבדוק גם את נכונות דבריהם של האחים האחרים. הוא קרא אליו את האחראי לשדות שלו ושאל מדוע הדייסה גרמה לתחושת מוות. "בשדה הזה קברו אדם לפני שנים אחדות" אמר האיש "ויתכן שאת הדוחן קצרו על תל קבורתו." וכך גם הדברים של האח השני התבררו נכונים. נשאר רק לברר את ריח הכלב בצלי הכבש.

החאן קרא אליו את רועה הצאן שלו. "זה לא פלא" אמר הרועה "לפני שלוש שנים זאב טרף אצלנו את העדר. נשארו רק שני טלאים וגם הם היו מתפגרים אילו לא המליטה אז הכלבה שלנו. שמת את הטלאים לינוק אצל הכלבה הזו. כך הם ניצלו ומהם גדל כל העדר. וכך נודע לחאן לא רק המוצא שלו, אלא גם דברים שלא ידע על הנעשה במשק שלו. למחרת הוא פנה לאחים ושאל אותם: "ספרו לי, מה אתם בעצם מחפשים?" "גנבו לנו סוסה. אנו מכירים את תכונות הגנב אבל עדיין לא פגשנו אותו. אולי הוא בכפר שלך?" ואז החאן קרא לכל תושבי הכפר שלו והאחים מיד ראו ביניהם את האיש שחיפשו: אדם קטן קומה, בעל אף סולד, זקן ג'ינג'י ועיניים אפורות. חאן ציווה לו להחזיר את הסוסה, העניש את הגנב ולאחים נתן מתנות יקרות.

שאלות

1. באיזו דרך רצו האחים לגלות מי כנב את הסוסה?
2. אילו תכונות מוזכרות במעשייה? האם מדובר בתכונות אופי/ מראה? העתיקו מתוך המעשייה.
3. מה סייע לאחים להסיק לגבי מי גנב את הסוסה?
4. מדוע נחקרו האחים בפני החאן?
5. " אבל החאן הבין שהאחים לא יירדמו מיד ורצה לשמוע את שיחתם. הוא התיישב בקרבה והקשיב" - אילו דברים שמע החאן? מה עשה בעקבות הדברים הללו?
6. העתיקו את כל הפעלים המוזכרים במעשייה.
7. העתיקו את שמות הדמויות, הזמנים והמקומות המוזכרים במעשייה בתוך הטבלה:

מקום	זמן	דמויות

הנץ הנץ אפרוחים / הנץ "סיפורי עם מדרום (יזריה" לורן א. אלן)

בזמנים העתיקים כשאפיונג היה מלך של קאלאבר, נהוג היה לקיים נשפים גדולים לכל הנתינים, כל הציפורים שבאויר, לכל החיות שביער וגם לדגים ויצורים אחרים החיים במים. את ההזמנה לנשף העביר תמיד הנץ שהיה החביב על המלך כי הוא ידע לעוף מהר יותר מכולם. הנץ שירת את המלך במשך שנים רבות וכשהזדקן ורצה כבר להפסיק ולנוח פנה אל המלך ושאל איזה פרנסה תינתן לו. והמלך אמר לנץ להביא חיה כלשהי, תהיה זו ציפור או חיה יער, והוא יסכים לו לטרוף את היצור הייחודי הזה, כדי שהנץ יוכל להמשיך לחיות בלי דאגות. הנץ עף מעל הארץ ועבר משדה ליער ומיער ליער עד שראה פעם ינשוף צעיר שנפל מהקן. את הינשוף הוא הביא למלך וזה אמר שעכשיו מותר יהיה לנץ לטרוף ינשופים. הנץ עף עם הינשוף לחבריו וסיפר להם את דבר המלך. אבל החכם שבין חברי הנץ אמר "ספר לנו גם מה אמרו הורי הינשוף הצעיר כשחטפת אותו?" "האם והאב נשאו שקטים לגמרי ולא אמרו דבר." ואז החבר החכם אמר לו: "מוטב לך להחזיר את הינשוף הצעיר להוריו, כי אחרת קשה יהיה לדעת מה יעשו הינשופים כשירד הלילה. אם הם לא הגיבו על החטיפה, יתכן שתכננו כבר נקמה קשה ואכזרית." הנץ שמע בקולו למחרת הביא את הינשוף הצעיר אל הוריו והשאיר אותם סמוך לקן שלהם. אחר כך המשיך לעוף סביב היער כדי למצוא ציפור אחרת כמזון שלו. אלא שאז ראה כי לכל הציפורים נודע שהוא חטף את הינשוף והן הסתתרו ולא הראו את עצמן כשהנץ היה בקרבן-לכן הוא לא הצליח למצוא כל ציפור אחרת.

אבל כשעזב את היער ראה שסמוך לבית כלשהו מסתובבות עופות, מתחממות בשמש ומגרדות בחול. היו שם גם אפרוחים רבים שרצו סביב, תפסו חרקים ונקרו כדי למצוא אוכל. תרנגולת זקנה אחת הלכה אחריהם וקראה להם מדי פעם. כשראה את האפרוחים החליט הנץ לחטוף אחד. הוא ירד במהירות ותפס אפרוח קטן בטפריו החזקים. באותו רגע התרנגולת הקימה רעש גדול ורדפה אחריו כדי שיעזוב את האפרוח. נוצותיה התנפחו והיא ניסתה לקפוץ עליו. אך הוא בכל זאת לקח את האפרוח וכל העופות והאפרוחים התחילו אז לרוץ בצעקות רמות, אחדים מסתתרים תחת שיחים, אחרים בתוך עשב גבוה, וההמולה הייתה רבה.

הנץ לקח את האפרוח אל המלך וסיפר שהחזיר את הינשוף להוריו ושלא רצה לטרוף ינשופים. והמלך אמר לו כי בעתיד הוא יכול תמיד לטרוף ולאכול אפרוחים. כשהנץ חזר עם האפרוח הביתה, בא החבר החכם שלו ושאל מה אמרו הורי של האפרוח כשראו שהצאצא שלהם נחטף, והנץ סיפר: "כולם עשו רעש גדול. התרנגולת הזקנה רדפה אחריי אך מלבד מהומה גדולה בין העופות לא קרה דבר." "אם כך" אמר החבר "אם העופות עשו מהומה גדולה, אתה יכול בשקט לאכול את האפרוח. אלה שעושים מהומה ביום הולכים לישון בלילה, לא יפריעו לך ולא יגרמו לך כל נזק. היחידים שמהם צריך להיזהר הם אלא שלא מגיבים מיד ונשארים שקטים כאשר פוגעים בהם. אזי בטוח שהם מתכננים תגובה ועלולים לפגוע בך בלילה." הנץ הבין ומאז הוא טורף אפרוחים.

אלו

1. מה הייתה הסיבה לכך שהנץ לא הצליח למצוא טרף? העתיקו את המשפט מתוך המעשייה.
2. כתבו את ההבדלים בין הינשופים לתרנגולים באשר לחטיפת ילדיהם.
3. מהי המסקנה אליה הגיע הנץ בעקבות מקרה החטיפה של האפרוח?
4. העתיקו את כל מילות הקישור המוזכרות במעשייה.
5. הוסיפו מילות תואר לשמות העצם הבאים:

א. נץ-

ב. ינשוף-

ג. עופות-

ד. תרנגולת-

האיש שהיה זיכר / ארצות 276

פעם חי חוטב עצים. מדי יום הלך ליער, חטב עצים ומכר אותם בעיר. כך פרנס את אשתו ואת שבעת הילדים שלו. יום אחד רוח חזקה באה לקראת הערב ופיזרה את ערמת העצים שחטב באותו יום. "כנראה לא ארוויח היום" אמר לעצמו חוטב העצים "אבל אחטוב עוד לפחות עץ קטן אחד ואוציא אותו עם השורשים". הוא מצא עץ מתאים, אבל תוך כדי עבודה הגרון פגע במשהו קשה. האיש חפר בידיו ומצא כד. כשהרים את המכסה ראה שהכד מלא מטבעות זהב. איש נבון וזהיר היה חוטב העצים. "אם אביא את הזהב הביתה" חשב "אצטרך לספר לאישה ולילדים ואלה בוודאי יספרו לאחרים. אם השמועה תגיע לראש הכפר הוא יאסור אותי וייקח ממני את הזהב, ואם לא הוא, אז ראש המחוז. מוטב לנהוג אחרת."

הוא חפר באדמה, הסתיר את הכד ולקח ממנו רק מטבעות אחדות. עם אלה יצא לשוק, קנה כמו בכל יום עבודה קמח, שמן וירקות, אבל לא יותר מאשר בדרך כלל. בבית נתן לאשתו את כל מה שקנה ונשכב במיטה. לאישה אמר שהוא עייף מעבודה ברוח החזקה ומרגיש קצת חולה. כשהאישה נכנסה לחדר ראתה שבעלה שוכב מכוסה בשמיכה עבה ונאנח קשות מכאבים. "מה קרה?" שאלה. "בטני כואבת נורא וכך גם הגב" אמר בעלה. ופתאום צעק "אא-א, אא-א!" הוא שם את ידו על הבטן, התנפח וצעק ומיד הוציא את ידו מתחת לשמיכה ו... הושיט לאשתו ביצה.

האישה הניפה את ידיה בבהלה, לקחה את הביצה החמה מידו של בעלה וקראה: "ביצה?! איך זה! איך ייתכן שגבר יטיל כמו תרנגולת!" הבעל המשיך להיאנח ולצעוק ושוב הוציא ומסר לאישה ביצה שנייה. היא נשכבה על המיטה ליד בעלה בלי שיכלה להוציא מילה. האישה שלי ואם ילדיי שמעה את קול – "את בעלה" חיינו ביחד יותר מעשרים שנה. תבטיחי לי שלא תספרי אף פעם ולאף אחד מה שקרה כאן?" היא נשבעה לא לספר.

האיש נאנח שוב, הוציא ביצה שלישית ונתן לאשתו. עוד באותו היום באה אמא של האישה כדי לבקר את בתה ואת נכדיה. היא הופתעה כשראתה שהבת שתקה בצורה לא רגילה והבינה שמהו מטריד אותה. "קרה משהו?" שאלה האישה הזקנה. "לא, הכל בסדר" ענתה הבת אחרי שתיקה קצרה. "אולי בעלך פגע בך?" האם המשיכה לשאול. אך הבת רק נאנחה קשות ולא אמרה דבר. "האם אני אמא שלך או לאו" התחילה לכעוס הזקנה "למה לא תספרי מה קרה?" "כי זאת צרה, צרה גדולה, אמא!" התחילה הבת לבכות "בעלי חולה קשה. הוא התחיל להטיל ביצים כמו תרנגולת! שמעת פעם על דבר כזה? אני נשבעת! הוא ממש מולי הטיל שלוש ביצים, בעצמי לקחתי אותן מידי. הן היו עוד חמות!" – החותנת שלא חיבבה במיוחד את חתנה, אמרה לבתה "באתי לבקר אותך ולראות את הילדים. אך אחרי מה שקרה אינני רוצה יותר לראות את בעלך. איזה אסון! גבר מטיל ביצים!" החותנת גרה עם בנה ועם אשתו. כשחזרה הביתה התחילה להתנהג כאילו טרודה מאוד, להיאנח קשות ולומר "אלוהים אדירים! וי לנו! רק שאסוננו לא ייודע!"

הבן התרשם קשה מהתנהגות האם והתחיל לחקור אותה. ולזה היא רק חיכתה! "אינני יודעת מה לעשות, בני! היום הלכתי לבקר את אחותך וראיתי איך בעלה..." היא השתתקה וזרקה על בנה מבט רב-משמעות, כדי לעורר את סקרנותו. "שם משהו לא כל כך טוב?" "לא טוב, אתה אומר? ואיך לא טוב! בעלה של בתי חולה במחלה כזו שעוד אף פעם לא ידעתי הוא מטיל ביצים כמו תרנגולת." הבן נבהל וקרא "זה לא יתכן, אמא! זה לא קורה! גבר לא יכול להטיל ביצים!" אך האם נשבעה שהחתן שלה הטיל שבע ביצים ממש מול עיניה. כעבור יום הגיס של חוטב העצים הלך להסתפר. במספרה הוא פגש חברים אחרים. "האם תאמינו אם אגיד לכם שגבר אחד מטיל ביצים?" "בוודאי שלא נאמין. למה שנאמין לשטויות כאלה?"

"אני מכיר אדם שהטיל כבר עשר ביצים" הגיס התבייש לנקוב בשמות. אבל הספר בתורו סיפר לשכנו בעל המכולת על כך ששמע כי גבר אחד הטיל ארבעים ביצים. "מקרה בלתי רגיל כזה באזורינו" הוסיף, "עוד לא קרה אף פעם." בעל המכולת סיפר את מה ששמע מהספר לחברו הטוב, השוטר העירוני. בסיפורו של בעל המכולת מספר הביצים עלה כבר לשבעים. בבוקר, כאשר הווזיר הגיע לארמון, השוטר סיפר לו שבעיר שלהם חי גבר שלבדו הטיל מאה ביצים. הווזיר הגיע לסולטאן וסיפר על מה ששמע מהשוטר, אבל אז הסולטאן וקרא בכעס "אתה הווזיר של הממלכה שלנו! איך תוכל להאמין לשמועות כאלה ועוד לספר לי אותם? תתבייש!" כדי להבטיח, פעם לתמיד, שסיפורים שהם המצאות בטלות לא יתפשטו בארץ, הסולטאן ציווה לקרוא לפניו את השוטר העירוני. זה הופיע לפני הסולטאן, נשק אדמה שלרגלי השליט והסביר שכל זה שמע מבעל המכולת... הביאו את בעל

המעשיות נלקחו מתוך האתר <http://sefer-li.net/>, עובדו ונערכו מחדש. את השאלות חיברה שרית פולק

המכולת וזה הסתמך על הספר. כשהביאו את הספר זה הצביע על הגיס של חוטב העצים, הגיס על אמו, וזו הודתה כי שמעה את הדבר מבתה. בסוף הביאו לסולטאן את חוטב העצים. חוטב העצים הופיע לפני הסולטאן ונשק את האדמה. "אמרו לנו שאתה הוא האיש שהטיל מאה ביצים?"

חוטב העצים התחיל לצחוק וענה: "מאה ביצים? מי יכול להמציא דבר כזה. הו אדוני, השליט הגדול, האם גבר יכול להטיל ביצה?" וחוטב העצים סיפר לסולטאן איך מצא כד עם מטבעות זהב, איך פחד שאשתו תספר על כך ושראש הכפר ייקח לו את האוצר, ואיך העמיד פנים לפני אשתו כאילו הוא מטיל שלוש ביצים. הוא רצה להיות בטוח שהאישה תוכל לשמור סוד. אך האישה לא התאפקה וסיפרה למישהו על המקרה. בסופו של הדבר השמועה הגיעה עד הסולטאן ובדרך מספר הביצים עלה עד מאה. הסולטאן שיבח את חכמתו ותושיעתו של חוטב העצים. הוא צחק ואמר: "אתה איש חכם, נבון ובעל הומור. לך ליער, תוציא את האוצר מהמסתור ותהנה ממנו. אני אבטיח שאיש לא יטריד אותך."

מלא

1. מדוע לא סיפר חוטב העצים לאשתו על הזהב שמצא?
2. מה החליט החוטב לעשות לאחר מציאת הזהב?
3. מדוע חוטב העצים העמיד פנים שהוא מטיל ביצה?
4. כתבו את שמות האנשים שסיפרו אחד לשני את "הסוד" לפי סדר הופעתם בסיפור.
5. מהי המסקנה אליה חוטב העצים?
6. כתבו מה ניתן להסיק על אופיו של החוטב מהסיפור? (העתיקו מתוך המעשייה משפט המתאר את תכונות האופי)
7. כתבו את המילים הבאות ברבים-
 - א. חוטב עצים-
 - ב. הטלת ביצה-
 - ג. תושייה-
8. כתבו מה הקשר בין כל המילים הבאות: גיס, חמות, אמא, בעל, חתן, בעל, אישה לבים המסופר במעשייה.

האיה והכומר /ו. זינגלי" "ביוגרפיה של איוג' 2081 מג'ון א. אלמן" סיפורים על איוג' 4191

לפני כמאה וארבעים שנה כומר צרפתי קיבל במתנה ציפור חומה-אפורה שנתפסה במלכודת מיועדת לחיות אחרות. הציפור הייתה פראית ותוקפנית והאיש שהביא אותה לא ידע עליה דבר. הכומר מיד הכיר כי זו איה והחליט לנסות ולביית אותה. הוא החזיק את הציפור בכלוב והגיש לה אוכל רק ביד שלו. ואחרי מספר שבועות הציפור נעשתה שקטה יותר ולמדה להכיר אותו. אזי הכומר חשב שיוכל לתת לה קצת יותר חופש, קשר את כנפיה כדי שלא תוכל לעוף והוציא אותה לגינה. הציפור נהנתה להיות שוב בשטח פתוח וקפצה בין הצמחים אך כשנעשתה רעבה הגיעה מהר אל הכומר כדי שהאכיל אותה. במשך הזמן הציפור נראתה כאילו מחבבת את בעלה והוא חשב שניתן יהיה לשחרר אותה לגמרי. הוא פתח את קישורי הכנפיים, תלה שלט עם שמו על צווארה ופעמון קטן לרגלה. לאכזבתו הרבה הציפור מיד פרשה את כנפיה ועפה ליער הקרוב, למרות קריאות שלו. הוא האמין, שהיא עזבה לתמיד וחזר לעיסוקיו.

אך להפתעתו כעבור זמן מה שמע רעשים מוזרים בכניסה לביתו. כשפתח את הדלת ראה את האיה שלו מותקפת על ידי חמש אחרות, שקינאו כנראה בשלט נחושת ובפעמון וניסו להוריד אותם ממנה. הציפור המבויתת עפה חזרה לביתה, שם הרגישה בטוחה יותר. אחרי ההרפתקה ביער האיה לא הרחיקה הרבה מהבית והופיעה כל לילה כדי לישון על אדן החלון. במשך הזמן נעשתה גם חצופה יותר וישבה על השולחן בזמן שהכומר אכל ולפעמים באה לשפשף את ראשה בכתף שלו תוך קריאות חיבה.

לפעמים גם ליוותה אותו כשהוא רכב על סוסו. במשקו של הכומר היו גם חיות אחרות - ברווזים, תרנגולות, חתולים וכלבים. האיה לא ניסתה לטרוף או לתקוף אותם ולפעמים גם התרחצה ביחד עם הברווזים בשלוליות, וכשבשמיים הופיע נץ או טורף אחר תקפה וגירשה אותו. הכומר עשה גם ניסויים כדי להכיר טוב יותר את התנהגותה. יום אחר זרק חתיכת בשר נא למקום בו ישבו חתולים אחדים. אחד החתולים תפס את הבשר והתחיל לברוח אתו, ויתר החתולים אחריו. האיה שראתה זאת מענף העץ התנפלה על החתול ותקפה אותו בטפריה כל כך חזק שהוא נאלץ לעזוב את הבשר. מיד חתול אחר חטף את הבשר, אך גם הוא לא החזיק אותו זמן רב. גם כשכל ארבע החתולים תקפו את הציפור ביחד, האיה לא ויתרה והבשר נשר לה בסוף. האיה של הכומר התפרסמה בכל הסביבה. היא שגאה צבע אדום כאילו הייתה פר. כאשר ראתה איכר חובש כובע אדום הייתה עפה עליו ומורידה אותו מראשו. היא נהגה גם לחטוף מראשים פיות נוכריות שהיו נהוגות בשנים האלה, ועצים רבים בסביבה היו מקושטים, כמו בפירות מוזרים, בפיות נוכריות ובכובעים,

אחד משומרי היער ראה פעם ציפור טרף שתקפה שועל. הוא מיד ירה פעמיים ובירייה אחת הרג את השועל ובשנייה פצעה את כנף הציפור, שלמרות הכנף השבור הצליחה להסתתר בין שיחים.

שומר היער שמע צליל הפעמון והבין שהייתה זו האיה של הכומר, שעליה ידעו כולם בסביבה. הוא הלך מיד אל הכומר וסיפר מה קרה. הכומר יצא ליער אך למרות שצפצף את הסימנים הרגילים שלו לא שמע כל תגובה ולא מצא את הציפור. רק אחרי שבוע נשמע תגובה כלשהי והכומר מצא את האיה שלו, שהצליחה לקפץ עם כנף שבורה כמעט מחצית הדרך הביתה. היא הייתה מורעבת וחלשה אך אחרי טיפול של כמה שבועות חזרה למצבה תקין ויכלה להתעופף כמו קודם.

איה

1. הכומר הצרפתי ניסה "לביית" את הציפור. הסבירו את המושג: "לביית".
2. העתיקו מתוך המעשייה משפטים המתארים כיצד ניסה הכומר לביית את הציפור.
3. תארו את התנהגותה של הציפור מתחילת תהליך הביות ועד לסופו.
4. אלו פעולות עשתה הציפור כשהייה בקרבת הכומר? העתיקו את הפעולות מתוך המעשייה.
5. "שומר היער שמע צליל הפעמון והבין שהייתה זו האיה של הכומר, שעליה ידעו כולם בסביבה."- הסבירו למה הכוונה במשפט שעליה ידעו כולם בסביבה.

אפוני צה / קוריאה

באזור בו נמצא העמק גור המפורסם חיה בזמנים עברו אלמנה ענייה עם בן צעיר בשם מון-סיק. קשים היו חייה של האלמנה. היא עבדה מבוקר עד ערב בשדה של שכן עשיר, שהיה קמצן ושיילם לה על העבודה כל כך מעט שהאישה המסכנה הייתה תמיד רעבה. מון-סיק ראה כמה קשה לאמא שלו, אך לא ידע איך לעזור לה. האלמנה נעשתה חלשה מיום ליום והבן, למרות שהיה רק בן שתיים-עשרה, הבין שאמו תחלה בקרוב מרוב העבודה ומרעב, וחשב "אילו אמא לא הייתה צריכה לדאוג גם למחיה שלי, לא הייתה נחלשת כל כך. ויום החליט לצאת העירה ולמכור את עצמו לעבדות. וכך, כשאמו יצאה לעבודה אצל השכן, מון-סיק עטף לעצמו קצת תירס מבושל, לבש את מעילו ויצא בדרך העירה. הדרך הובילה ביער גדול. הוא הלך זמן רב בשבילים ודרך סבכים של שיחים, עבר מקומות ביצתיים וחיפש מעברים דרך נהרות. ופעם, כשיצא לקרחת יער ראה אייל צעיר ויפה. האייל לא נבהל כשראה את הנער שיצא מהסבך, רק עמד ללא תנועה והביט על מון-סיק. כשהנער ניגש אליו האייל הרים רגל אחת. נראה כי קשה לו לדרוך בה. מון-סיק הסתכל והבין מיד מה קרה. שביב עץ חד נתקע עמוק ברגלו של האייל והכאיב לו מאוד. עם שביב כזה האייל לא יכול היה לברוח לא רק מאדם, אבל גם לא מנמר או מזאב.

מון-סיק ירד על ברכיים ובזהירות הוציא את השביב מרגלו של החיה. האייל הרים את ראשו בשמחה, הניע את הקרניים הענקיות שלו והתחיל ללכת ליער. הוא הלך לאט, לא מיהר, ומדי פעם הביט אחורה לראות מה עושה מון-סיק. וזה, בלי לדעת מדוע, התחיל ללכת אחרי האייל. הערב התקרר, בשמיים הופיע כבר ירח צהוב, והאייל הלך כמו קודם, לא עצר ולא מיהר. מון-סיק הלך אחריו בזהירות רבה, כי היער נעשה כל פעם צפוף יותר ואת השביל הוא כבר אבד לגמרי. ופתאום, בקרבת קבוצת שרכים גדולה, האייל נתן קפיצה והסתתר. מון-סיק נבהל. הוא אבד את דרכו ולא ידע בכלל

לאיזה כוון ללכת כדי להגיע העירה. הוא ניגש לסבך שבו הנעלם האייל ופתאום ראה פרח זוהר. וכשמון-סיק התקרב לפרח לא האמין לעיניו: זה היה ז'אן-שאן, צמח יקר ערך שמרפא חולים ועושה זקנים לצעירים. בלי לאבד זמן התחיל מון-סיק לחפור סביב הצמח. עכשיו כבר הוא לא צריך למכור את עצמו לעבדות. כמה לגימות של חליטת ז'אן-שאן יביאו את אמו. הוא חפר את השורש ומהר חזר לכפר. אמו הייתה בבית, אבל היא שכבה על דרגש ישן ונאנחה בשקט. נראה היה שחייה עלולים לברוח כל רגע. אך כשרק לגמה כוס חליטה של הרפוי היא קמה מהדרגש, לחייה הסמיקו, הליכתה נעשתה קלה וידיה זריזות וחזקות. יום אחד בבוקר, כאשר כל הכפר עוד ישן, מון-סיק שמע דפיקה קלה בדלת. הוא פתח אותה וראה את האייל היפה הצעיר עומד לפניו.

"זה הוא! זה הוא!" קרא מון-סיק והתחיל לנשק לאייל. גם אמו רצה אל החיה. היא לא ידעה איך תוכל להודות לו על מה שעשה בשבילה ובשביל בנה. אך כשרק קרן ראשונה של השמש הופיעה מאחורי ההר האייל הרים גבוה את ראשו, עשה כמה קפיצות, הסתובב ונעלם. מון-סיק ואמו רצו כבר לחזור פנימה אחרי הפגישה השמחה, אך פתאום ראו על סף הבית חמישה אפונים.

כשרק נגעו בהם, האפונים הפכו לזהב. מאותו יום השתנו החיים של מון-סיק ושל אמו. האייל בא אליהם מדי שנה ותמיד אחרי שעזב הם מצאו אפונים על סף ביתם, ואלה הפכו לזהב ברגע שנגעו בהם. השכן העשיר שלהם הרגיש מיד שהאלמנה העניה לא זקוקה לו יותר, חיה ללא דאגות ועוד עוזרת לאחרים. הוא התחיל לעקוב אחרי הנעשה אצלה ודי מהר ראה כבר איך האייל מגיע לבית האלמנה ואיך משאיר על סף ביתם אפונים שהופכים לזהובים.

החמדן אבד את שלוותו והחליט לגנוב את האפונים. יום אחד חיכה שהאלמנה ומון-סיק יצאו לעבודה בשדה שלהם, ניכנס לביתם והתחיל לחפש. לא היה צריך לחפש זמן רב. חמישה אפוני זהב מונחים היו על השולחן, מכוסים במפית משי. האיש העשיר חטף אותם, שם לכיסו, ברח וחזר הביתה. בית הוא הוציא את האפונים והרצה להתענג מברק הזהב. אך הנה פלא! הוא ראה שבידיו אפונים רגילים לגמרי, כאלה שגדלים על שיחים בכל גן. האיש לא רצה להאמין לעיניו. הוא הרי זכר בדיוק שכשלקח אותם הם היו זהובים! הוא זרק את האפונים על הרצפה וקרא בקול: "איך יתכן שאצל מון-סיק האפונים הפשוטים הופכים לזהב ואצלי זהובים נעשים לפשוטים?"

ופתאום הוא ראה אייל שעמד לפניו. האייל הסתכל עליו ואמר: "זה לכן כי במגע של ידיים שיודעות לעבוד דברים פשוטים נעשים זהובים. ידיים שלא מכירות עבודה הופכות זהב לזבל." והאייל הסתובב וחזר ליער. החמדן העשיר לקח קשת ורץ אחריו. הוא רצה לדעת מאין משיג האייל

המעשיות נלקחו מתוך האתר <http://sefer-li.net/>, עובדו ונערכו מחדש. את השאלות חיברה שרית פולק

את אפוני הזהב. האייל ניכנס ליער, אבל הרגיש באיש הרודף אותו. הגנב כבר מתך את הקשת וכיוון את החץ ללבו של האייל. "אמור לי איפה הסתרת את האפונים המכושפים!" קרא.

את תשובתו של האייל הוא כבר לא שמע. רעם אדיר הרעיד את היער, סערה הוציאה את הקשת מידי והפילה אותו ארצה. כשהאיש התאושש האייל כבר לא היה שם. מההר ירד ענן סמיך שעטף את האיש ונעשה כל פעם עבה ובלתי חדיר יותר. הגנב, החמדן העשיר כבר לא ידע איך יוכל לחזור הביתה. הוא הלך בלי לדעת לאן, והסתובב ביער כמו עיוור, עד ששמע מאחוריו נהימה של איננו – נמר. מה היה הלאה יודעים, כי איש כבר לא ראה יותר את השכן העשיר של האלמנה. יתכן שהנמר טרף אותו. אם כך –מילא. אין להתאבל על כאלה.

אלו

1. "ויום החליט לצאת העירה ולמכור את עצמו לעבדות" – הסבירו את המשפט.
2. מדוע החליט הילד מון-סיק למכור עצמן לעבדות?
3. כיצד סייע הילד מון-סיק לאייל?
4. זוה, בלי לדעת מדוע, התחיל ללכת אחרי האייל-למי הכוונה במילה "זוה"?
5. כיצד סייע האייל לילד מון-סיק?
6. "לחיייה הסמיקו, הליכתה נעשתה קלה וידיה זריזות וחזקות" – הסבירו מה מטרת התיאורים האלו?
7. "החמדן אבד את שלוותו והחליט לגנוב את האפונים"
 - א. מה פירוש המילה חמדן?
 - ב. מיהו החמדן?
 - ג. מדוע נקרא כך במעשייה?
8. תארו מה עשה החמדן ביער? מדוע עשה זאת?
9. "מה היה הלאה יודעים, כי איש כבר לא ראה יותר את השכן העשיר של האלמנה" – הסבירו מה קרה לחמדן? כיצד אתם למדים זאת?

הרועה והאריה / אינצידנט

פעם חי רועה זקן עם אשתו. הוא יצא מ*היורטה* שלו ורואה רחוק משם אריה מחפש לו טרף. הרועה ברח חזרה ליורטה ואמר לאשתו: "אריה בא אלינו! הוא יאכל את שנינו. מה לעשות?" אומרת לו האישה: "החזק הוא לא זה שגדול יותר אלא זה שחכם יותר". קח את האואורגה (פלצור מונגולי) שלך וצא מול האריה. הוא ישאל אתך בוודאי לאן אתה הולך ואז אמור לו שאתה הולך לצוד לך אריה לארוחת הצהריים!" הזקן עשה כפי שאמרה לו האישה. האריה השתומם כששמע את תשובת הרועה ואמר: "איך תוכל לצוד אותי? הרי אני חזק בהרבה ממך. אתן לך רק מכה אחת בכפי ואתה גמור!" והזקן ענה שוב כפי שלימדה אותו אשתו: "הבה נתמודד בכוחות שלנו. אם אתה חזק ממני, אשרת אתך. אם אני, תשרת אתה אותי." האריה הסכים. הם יצאו לערבה. הרועה הרים אבן מהארץ ונתן לאריה. "תסחט מיץ מהאבן הזו!" האריה התחיל לסחוט את האבן בכפו, פירר אותה לגמרי, אבל מובן שאף טיפת מיץ לא יצאה מהאבן. ואז הרועה הוציא מכיסו ביצת ברווז. "ראה" אמר "כמה שאני חזק. אשבור את האבן באצבע אחת." והוא נתן לביצה מכה קלה. הביצה התפרקה ונזלה. "הנה המיץ מהאבן!" קרא הרועה הזקן. לא היה מה לעשות והאריה התחיל לשרת את הזקן. הרועה שם לו מתג באף, כפי ששמים לגמל, חיבר לו מושכה, והתחיל לרכב על האריה לעבודה. הוא רכב על האריה יום וימיים, אך פעם אחת לא נזהר ורכב עליו ליער, כדי לשבור לו שם ענף לקשת. הוא מצא ענף מתאים, אך זה היה מחובר חזק לגזע ולרועה לא היה מספיק כוח כדי לשבור אותו.

בדרך הביתה אמר לו האריה: "איפה הכוח שלך? לא הצלחת לשבור ענף קטן!" הרועה רץ ליורטה ואמר לאשתו: "האריה הבין שאני חלש! עכשיו הוא יטרוף אותי וגם אותך!" "אל תפחד" ענתה לו "מחר, כשהאריה יבוא ליורטה, תשאל אותי מה בישלתי לארוחת הצהריים. תראה מה יקרה." הרועה עשה כפי שאמרה האישה. כשרק ראה מרחוק שהאריה מגיע ליורטה קרא: "הי אישה! מה בישלתי היום לצהריים? במה תאכילי אותי?" "אל תתרגז" ענתה האישה "עשיתי כפי שביקשת. בישלתי את השאריות של האריה הזקן, אבל הוספתי גם חתיכה מהבשר של הצעיר. תהיה שבע!" האריה שמע זאת ונבהל: "הם עוד מעט יאכלו גם אותי! מוטב שאברח כל עוד אני חי!" הוא ברח מהרועה כדי להתחיל לחיות ביער. ובדרך פגש את השועל. שאל אותו השועל: "לאן אתה רץ? ומדוע יש לך מתג באף, כמו לגמל?" סיפר לו האריה איך הרועה שבר אבן באצבע אחת, ואיך אשתו מבשלת אריות, ושהוא, האריה, התחיל לשרת את הרועה.

השועל צחק הרבה זמן מהסיפור ואחר כך אמר: "רימה אותך הרועה. לבן אדם אין בכלל כוח! בוא אתי ליורטה שלו. שם תהרוג את הזקן ואת הזקנה, תאכל את הבשר שלהם ותשאיר גם לי חתיכה קטנה." האריה רץ אל היורטה והשועל אחריו. הרועה ראה את השועל עם האריה, ניחש מיד מה קורה והתחיל לצעוק בקול רם: "הי שועל הרמאי! הבטחת לי אריה שמן ואתה שוב מביא כזה רזה, נוכל שכמותך!" "אז זה הסיפור שלך?!" קרא האריה לשועל ונתן לו מכה חזקה. השועל נפל ולא קם יותר. והאריה ברח שוב ליער ומאז כבר לא התקרב ליורטה של הרועה.

לא סתם אמרה אשתו של הרועה: "החזק הוא לא זה שהגדול יותר אלא זה שחכם יותר!"

אורות

1. האישה נתנה לרועה מספר עצות. כתבו מהן העצות לפי סדר הופעתם במעשייה.
2. כתבו ליד כל עצה כיצד היא סייעה לרועה להינצל מהאריה?
3. "האריה הבין שאני חלש! עכשיו הוא יטרוף אותי וגם אותך!" - הסבירו כיצד הבין האריה כי הרועה חלש?
4. "הבטחת לי אריה שמן ואתה שוב מביא כזה רזה, נוכל שכמותך!" - מה ניסה הרועה להשיג במשפט הזה? האם הצליח?
5. "לא סתם אמרה אשתו של הרועה: 'החזק הוא לא זה שהגדול יותר אלא זה שחכם יותר!' - האם אתם מסכימים עם האמרה? נמקו את תשובתכם.
6. מה ניתן להסיק מהמעשייה?

הפולחן והנוכל / סי 1

לפני שנים רבות חי בעיר אחת נוכל וגנב ערום. הוא הסתובב בכפרים סמוכים, שיחק עם האיכרים במשחקי קלפים, תמורת זאת היה מקבל מהאיכרים קצת תירס וחופן אורז. אך זה לא הספיק לנוכל, ולעבוד הוא לא אהב. הוא החליט להציג את עצמו כעיוור, כדי שהאנשים ירחמו עליו ויאכלו אותו חינם. כפי שתכנן כך גם עשה. ועשה זאת כל כך טוב שאף אחד לא חשב שהוא רק מציג את עצמו עיוור וכך מרמה את כולם.

עד שקרה הדבר: יום אחד התחילה סערה גדולה כשהנוכל הלך באזור לא מוכר. מטרייה לא הייתה לו, הגשם נשפך מהשמיים כמו מדלי, והרטיב את כולו. הוא נעמד באמצע שדה והתחיל לצעוק: "עזרו לאיש עיוור! תצילו אותי מהסערה הזו!"

למזלו הגדול לא הרחק עמד צריף שבו גר פועל זקן השומר על שדה תירס. האיש שמע את הצעקה, יצא מולו וקרא: "בוא אלי, איש מסכן. תעבור את זמן הסערה בצריף שלי!" הנוכל הלך אליו, ניכנס לצריף ושם, ליד תנור, התייבש מהר. אך הגשם המשיך לרדת עד הערב. "אני אומלל מאוד" אמר הנוכל "גשם חזק כזה יורד בחוץ. איך אוכל למצוא מחסה אחר? אולי תרשה לי ללון בצריף שלך?" לב טוב היה לפועל הזקן. הוא ריחם על העיוור ולא רצה לגרש אדם מסכן במזג האוויר קשה. הוא הניח לו מחצלת בפינת הצריף ונתן לו גם שמיכה כדי שיתכסה בפני קור הלילה.

אך כאשר בעל הצריף נרדם הנוכל קם, בפינת השמיכה הטמין מטבע נחושת קטן וגם ספר את צלעות המטרייה שעמדה בפינה. ולקראת הבוקר הנוכל, כפוי טובה, לקח אתו את השמיכה ואת המטרייה ועזב את הצריף. הפועל הזקן התעורר, ראה שאורח הלילה שלו נעלם יחד עם השמיכה והמטרייה והתחיל לרדוף אחריו. הוא רץ כשלושה קילומטר עד שהשיג את הנוכל במרכז כפר אחד. אומנם הוא כעס מאוד, אך לא רצה לפגוע באיש, שהאמין כי הוא עיוור. לכן אמר בקול שקט: "כך אתה מחזיר לי את טוב לבי? נתתי לך מכסה מהסערה, כיסיתי אתך בשמיכה שלי ואתה גונב לי דברים! תחזיר לי מיד את השמיכה והמטרייה! אחרת אתלונן עליך בפני ראש הכפר!" במקום להחזיר את הדברים ולהסתלק, התחיל הנוכל לצעוק: "הי, אנשים טובים! תגנו על אדם עיוור! השודד הזה רוצה לקחת ממני את הרכוש היחיד שיש לי!" הפועל לא יכול היה כבר להתאפק. גם הוא התחיל לצעוק ולנפנף בידיו: "זה אתה שודד וגנב! גנבת אצלי את המטרייה ואת השמיכה שלי!"

אנשי הכפר באו לראות על מה המהומה. עמדו סביב ושאלו: "על מה הריב? מה קרה?" "תראו" אמר הפועל "אירחתי את האיש בזמן הסערה, נתתי לו ללון אצלי בצריף, והוא גנב אצלי שמיכה ומטרייה!" "שקרן!" קרא הנוכל "מעולם לא הייתי בצריף שלו. אינני מכיר אותו בכלל!" "תחזיר לי את הדברים שלי, גנב!" "אתה נוכל. אין לי שום דבר משלך!" הכפריים שמעו את הריב הרבה זמן ולא יכלו להבין מי מהשניים הצודק. ואז הנוכל קרא: "תכף נדע מי הוא גנב ונוכל! אם זו המטרייה שלך, תגיד כמה צלעות יש לה?"

"אינני יודע, מעולם לא היה צורך לספור אותם." "אהא!" שמח הנוכל "אינך יודע כי מעולם לא החזקת אותה בידך. ואני יודע. יש בה בדיוק שתיים עשרה צלעות. תבדקו רבותי, תראו שאמרתי אמת." הכפריים ספרו - שתיים עשרה. והנוכל שואל שוב: "ובמה מסומנת השמיכה שלך?" "אין עליה שום סימנים" עונה הפועל "שמיכה כמו שמיכה, וזה הכל." "ומה מוטמן בפינה שלה?" "שום דבר לא טמנתי בה." "הנה האמת! אני הטמנתי מטבע בפינה. זו ההוכחה שהשמיכה היא שלי!"

והנוכל הראה לכפריים את המטבע ששם בפינת השמיכה. הכפריים התחילו לכעוס על הפועל המסכן. כמעט והרביצו לו. ולו לא היה מה להשיב. אך פתאום נשמע מהקהל קולו של ראש הכפר, איש בא בימים, מכובד: "בואו אלי שניכם!" הפועל והנוכל ניגשו לאיש הזקן. "תראה לי את השמיכה!" אמר בחומרה לעיוור. הנוכל הרים את עיניו לשמיים והתחיל למשש סביבו בידים. "מסכן, הוא לא רואה שום דבר!" נאנחה אישה אחת בקהל.

"רק נמר רע יכול לפגוע באומלל כזה" הוסיפה אישה שנייה. בסוף הנוכל הגיש לראש הכפר את השמיכה. ראש הכפר הסתכל על השמיכה מכל הצדדים. היא הייתה יפה מאוד, רקומה בצורות דרקונים, פרחים וציפורים. "בושה להתכסות בשמיכה כזו" אמר בסוף הזקן "היא כמו סמרטוט אפור. אין לי חשק להסתכל עליה." ובאמרו כך הוא זרק את השמיכה על הארץ. והנוכל שכח בכלל שהוא אמור להיראות עיוור, זרק את עצמו על השמיכה וקרא בצער:

המעשיות נלקחו מתוך האתר <http://sefer-li.net/>, עובדו ונערכו מחדש. את השאלות חיברה שרית פולק

"מה אתך, זקן טיפש! אינך רואה על השמיכה שני דרקונים צהובים, שלוש שושנים כחולים וארבע התוכים ורודים?" זה בדיוק מה שרצה ראש הכפר. "אהא! אז אתה רואה יותר טוב מכולם!" הוא קרא "אז תנו לנוכל הזה עשרים מכות בכפות רגליים, כדי שלא ירמה יותר אנשים טובים!" שלושה כפריים חזקים תפסו את הנוכל ונתנו לו מנת מכות כזו, שכבר אף פעם לא התקרב יותר לכפר הזה.

א/א

1. "ועשה זאת כל כך טוב שאף אחד לא חשב שהוא רק מציג את עצמו עיוור וכך מרמה את כולם. עד שקרה הדבר:"- מה עשה הנוכל כל כך טוב? למה הכוונה במילים עד שקרה הדבר?
2. כיצד ניצל הנוכל את טוב ליבו של הפועל הזקן?
3. מהן הפעולות שעשה הנוכל לאחר שנרדם הפועל?
4. כיצד הגיב הפועל הזקן כשהבין שנגנבו ממנו דברים?
5. מי אמר למי? "הי, אנשים טובים! תגנו על אדם עיוור! השודד הזה רוצה לקחת ממני את הרכוש היחיד שיש לי!"
6. כיצד הצליח הנוכל להערים על אנשי הכפר?
7. כיצד הוכיחו בסוף כי הנוכל משקר?
8. השלימו את הטבלה:

עבר	הווה	עתיד
הטמין		
	מגיש	
		ימשש

הכח האופלא / הורזו

בכפר אחד חי פעם איכר בשם סומילקה. הוא עבד אצל בעל חווה ביום ובלילה.

אמרה לו האישה: "לך ליער ותביא קצת פירות או שורשי מאכל כלשהם, אחרת נמות מרעב." הלך סומילקה ליער, מצא שם עץ תאנה והתחיל לקטוף פרי. פתאום ראה: על הענף תלוי כד גדול עשוי עץ, ועל הענף השני עוד כד, עשוי מחרס. שניהם סגורים במכסים. "אקח לי כד אחד" חשב סומילקה "שלנו כבר הרוס לגמרי."

הוא לקח את כד העץ ואמר, כך סתם: "אין, אין שמחה רבה מכד ריק. אילו הייתה בו איזו פיתה, היה טוב יותר."

רק אמר את הדבר כשמכסה הכד התרומם והוא ראה בפנים פיתה מקמח אורז.

"איזה פלא" הופתע סומילקה "אביא את הפיתה לאשתי והיא תשמח. חבל רק שאין בכד עוד פיתה אחת, אז גם אני הייתי יכול לאכול לשובע." לא הספיק לסיים את דבריו כשהמכסה של הכד התרומם שוב, והוא ראה שבכד מונחות שתי פיתות אורז. "הרי הכד הזה מכושף!" הבין סומילקה "הייתי צריך לבקש לא פיתה אלא רגל של אווז צלוי." ושוב התרומם המכסה וסומילקה ראה בכד רגל של אווז צלוי. האיש אכל את הפיתה ואת רגל האווז והתחיל לחזור הביתה. הולך, שמח, צוחק, שר בדרך שירים שמחים. השביל עבר סמוך לביתו של בעל החווה. האיש העשיר שמע שסומילקה הולך ושר בשמחה והשתומם.

הוא עוד אף פעם לא שמע שפועלים שלו שמחו כל כך. "הי, אתה!" קרא בעל החווה "אני רוצה לדבר אתך!" האיכר ניכנס לביתו של האיש העשיר וזה שואל אותו: "מה השמחה הזו? איך קרה שאתה הולך הביתה ומזמר?" "היה לי מזל גדול, אדוני. מצאתי ביער כד מיוחד." "תראה לי אותו!" הוציא סומילקה את המציאה על השטיח ואומר: "אני רוצה חגלה צלוייה!" מכסה הכד התרומם ובעל החווה ראה בכד חגלה צלוייה. ידיו נרעדו מחמדה ולראשו רק מחשבה אחת. איך להשתלט על הכד הזה.

הוציא את החגלה מהכד ואמר לסומילקה:

"לך למזווה ותביא לי קנקן יין. אני רוצה עכשיו לאכול." ובזמן שסומילקה הלך למזווה הוא החליף את הכד הקסום באחד פשוט. סומילקה הביא לו את היין ואמר: "ברשותך אדוני, עכשיו אלך הביתה. אשתי חולה, אבל עכשיו בוודאי תבריא מהר." הוא לקח את הכד וחזר הביתה. הגיע לצריף ועוד מרחוק קורא לאישה: "שמחי אישה! עכשיו תוכלי לאכול כל מה שרק תרצי!" הוא העמיד את הכד על הרצפה וקרא: "רוצה ברווז צלוי!" אך המכסה של הכד לא זז. סומילקה השתומם:

"מדוע הוא הפסיק לשמוע בקולי? ננסה עוד פעם!" וקרא שוב: "רוצה ברווז צלוי!" אך מכסה הכד לא נשמע לו. "מה קרה כאן?" התעצב סומילקה. "כשהייתי אצל בעל החווה הכד נשמע לי, ועכשיו לא קורה דבר?" "טיפש שכמותך" אמרה האישה "הראית את הכד לבעל החווה?" "הראיתי ואפילו כבדתי אותו בחגלה." האישה התעצבה: "בעל החווה החליף את הכד ושם לך כד פשוט." "אל תתעצבי, על התאנה תלוי עוד כד אחד. אלך להביא אותו." הוא רץ שוב היערה, הוריד את כד החרס והלך הביתה. הלך שמח, שר שירי עליונים.

בעל החווה שמע את השירה, הציץ דרך החלון וראה שוב את אותו האיכר, ובידיו כד, כבר לא מעץ, אלא מחרס. וגם זה סגור במכסה. "האם יש לו עוד כד קסמים אחד?" חשב החמדן "בוודאי. אחרת הוא לא היה הולך שמח כל כך." ורוצה, כמובן, לקבל גם את הכד הזה. הוא קרא לסומילקה ושאל: "יש לך עכשיו עוד כד כזה? מכור לי אותו." "לא יכול, אדוני. הכד הזה שווה יותר מסף. יותר מפנינים." "אם לא תמכור, תיתן אותו חינם!" קרא בעל החווה. הוא לקח מסומילקה את כד החרס ובכוח הוריד ממנו את המכסה. ומיד מהכד קפצו עשרים אגרופים גדולים והתנפלו על הנבל. הם הכו את בעל החווה בראשו, בגב, בבטן, באף ובחזה. הכו בלי הפסקה ובלי להתעייף.

המעשיות נלקחו מתוך האתר <http://sefer-li.net>, עובדו ונערכו מחדש. את השאלות חיברה שרית פולק

"תציל אותי, סומילקה!" בכה בעל החווה "אני מתחנן לפניך, אמור לאגרופים להפסיק!!!" "תחזיר לי את כד העץ ואז הם יפסיקו." "אחזיר, אחזיר, רק תעצור את האגרופים המקוללים!" "אגרופים למקומכם!" קרא סומילקה.

האגרופים חזרו בצייטנות לכד. בעל החווה, בקושי עוד חי, זחל הביתה, הוציא את הכד מעץ ובאנחה כבדה החזיר אותו לסומילקה. שמח ומאושר חזר סומילקה לאשתו. זו בפעם הראשונה בחייהם שהם הלכו לישון שבעים. ומאז חייו של סומילקה נעשו טובים. אך גם השכנים שלו חיו לא רע, כי הוא לא שכח אותם ואם על הכפר נפלו ימים רעים, סומילקה היה מוציא את כד העץ שלו וכל הרעבים אכלו לשובע.

אלו

1. במעשייה מתואר הכד כ"כד מכושף" הביאו מדוע, הביאו דוגמאות מתוך הכתוב.
2. כיצד הבין העשיר כי האיכר זכה בדבר יקר? הוכיחו מתוך העשייה.
3. כיצד הערים האיש העשיר על האיכר?
4. "האגרופים חזרו בצייטנות לכד" - מה פירוש המילה בצייטנות? הקיפו את התשובה הנכונה.
 - א. ללא חשש
 - ב. ללא התנגדות
 - ג. בשמחה
 - ד. עם חשש
5. העתיקו את כל שמות העצם המופיעים במעשייה.
6. הוסיפו ליד כל שם עצם שכתבתם - תואר מתאים.
7. מה ניתן ללמוד מהמעשייה?

הגנן זיגרי א'פן

סמוראי עשיר וקנאי אחד יצא פעם לטיול. הייתה שעת הצהריים והשמש חיממה כל כך שאפילו שמשית המשי שלו לא יכלה לגן עליו מקרני השמש המטרידות. "בן האדם הוא הייצור החלש ביותר בעולם. הכל יגבר עליו: הרוח, הכפור והשמש. הייתי רוצה להיות שמש. אין בעולם דבר חזק מהשמש!" כשרק אמר זאת, הוא הפך לשמש. אדם-שמש הסתכל על הארץ ואמר בגאווה: "אין בעולם חזק ממני! כל מה שגידלו ויצרו האנשים על הארץ אוכל לשרוף בקרניים שלי תוך דקה אחת!"

"אתה סתם מתרברב שאין בעולם דבר חזק ממך!" אמר ענן גדול שעבר על ידו "אתה רק חושב כך!" הענן התפרש תחת השמש וכיסה את הארץ. קרני השמש השתדלו לעבור דרכו אך לשווא. הן לא יכלו לחדור את הענן העבה. התעצבה השמש: "סימן שהענן חזק ממני! הייתי רוצה להיות ענן!" וכשרק השמש הביעה את המשאלה היא הפכה לענן. שמח הענן: "אין חזק ממני בעולם! עכשיו אכסה את השמש ואעשה בארץ כרצוני!" והענן כיסה את השמש והוריד מבול גשם.

מיד התחילו זרמי מים לרדת מההרים, הנהרות עלו על גדותיהם והציפו שדות ומגורי האדם. והענן ראה כל זאת ושמח: "אין חזק ממני! אין אף אחד כזה!" אך אז רוח חזקה התנפלה על הענן ודחפה אותו רחוק לתוך האוקיאנוס. "אז זה לא אני, אלא הרוח היא החזקה ביותר בעולם!" קרא הענן. "הייתי רוצה להיות הרוח!" וכשאמר זאת הוא נעשה מיד לרוח. בקול אימים הרוח התחילה לרדוף עננים קטנים, ואחר כך עפה לים, הרימה את מימיו עד השמיים ויצרה מערבולת ענקית.

"אני חזקה מהשמש, חזקה מהענן, חזקה מהים וחזקה מהכל שבעולם!" התפארה הרוח "עוד מעט אעוף לעיר ואהפוך שם כל מה שיצרו שם האנשים החלושים ומעוֹרְרֵי הַחֲמִים!" היא עזבה את הים ויצאה לחוף. שם ראתה מצוק סלע בזלת וקראה: "אני חזקה מכל! עכשיו אפורר אתך לאבק!" והיא התנפלה על המצוק. אך מצוק הבזלת עמד ללא פגיעה. "אני חזקה מהשמש, חזקה מהענן, חזקה מהים! מיד אפורר אתך!" קראה הרוח בכעס ושוב תקפה את המצוק. אך המצוק עמד עדיין גאה, גבוה, ענקי.

ואז הרוח הבינה שלא תוכל לגבור על מצוק הבזלת. "כלומר לא אני, אלא המצוק הזה חזק מכולם!" יללה הרוח "הייתי רוצה להיות למצוק!" וכשרק חשבה זאת, היא הפכה למצוק בזלת העומד על חוף הים. גל ענק הכה בחזה המצוק, אך הוא אפילו לא הרגיש בכך. רוח מערבולת סובבה את הראש שלו, אך המצוק לא שם לכך לב. השמש זרקה עליו את קרניה הצורבות והמצוק המשיך לעמוד כמו קודם, גבוה, חזק. הוא שמח: "בסוף הרי זה אני החזק מהכל שבעולם! אף אחד לא יכול לגבור עלי, לא השמש, לא הים, לא הרוח!" אך באותו הרגע הוא הרגיש במכה חזקה. אחת, שנייה, שלישית. עם כל מכה נשברה ממנו חתיכת סלע גדולה. "מי מעז לנגוע בי?" צעק המצוק והביט למטה. אך הוא לא ראה דבר, כי את הפסגה שלו סובבו עננים. והייצור הבלתי-נראה המשיך להכות בו פעם אחרי פעם. "אז ישנו בעולם ייצור חזק מהשמש, חזק מהענן, חזק מהרוח, חזק ממני, מצוק הסלע? מי הוא הענק-הגיבור?" באותו רגע נפרדו העננים והמצוק ראה אדם פשוט. היה זה סתת. הוא הרים את הקורנס וחתיכות גדולות של אבן בזלת נפלו מסלע המצוק. "איך זה?" קרא המצוק המופתע "לא נרתעתי מגלי הים הענקיים, לא ממערבולת הרוח, לא פחדתי מקרני השמש הצורבות, ועכשיו אדם אפסי מכה בי ואני לא יכול לעשות דבר! האם הסתת הזה חזק ממני?" הסתת שמע את דבריו וענה: "אכן, אני חזק ממך, כי אני יודע לעבוד. דע כי אין בעולם משהו חזק מהאדם שיודע לעבוד!"

והסתת המשיך במלאכתו. ועם כל תנופת הקורנס שלו המצוק נעשה קטן יותר ויותר. ימים רבים עמל האדם על שפת הים. תוך הזמן מהמצוק, שחשב כי הוא החזק ביותר בעולם, לא נשאר אלא סלע קטן. והסלע הזה לא נשאר זמן רב על החוף. בזמן סערת הים הראשונה המים שטפו אותו לתוך המעמקים ושם סרטנים קטנים בנו לעצמם תחתיו מקום מגורים יפה.

אלה

1. הסמוראי העשיר עבר מספר שינויים לאורך הסיפור. כתבו את כל השינויים שעבר לפי סדר הופעתם במעשייה.

2. מהי המסקנה אליה הגיע הסמוראי לאור השינויים שעבר?

3. פרשו את המילים הבאות: א. סתת ב. אבן בזלת ג. צוק

הצב הצריץ / זאב

פעם החליטו החיות לערוך חגיגה. באו כולם לקרחת היער, ורק הנמלים סירבו לבוא. אמרו "לפנינו עבודה רבה, החורף מתקרב." ערכו החיות מטעמים שונים, הרבה דברי מתיקה, מאפות, כיבוד ביד רחבה. אכלו, שמחו ואז רצו גם לשתות. התברר ששכחו להביא מים. התחילו לחשוב מי ילך לבאר להביא מים. טוב היה אילו עשה זאת הדוב. – הוא גדול, חזק, יביא הרבה מים יספיק לכולם.

אבל הדוב סירב. הוא כבר עייף היה אחרי האוכל. – טוב היה גם לשלוח את הזאב רגליו מהירות, שיניו חדות, אף אחד לא יפריע לו בדרך. אבל גם הזאב סירב. אז פנו לשועל. הוא מכיר את כל הדרכים. יביא מים במהירות. אך השועל לא רצה ללכת. התווכחו החיות, התווכחו ובסוף החליטו: שהצב יביא מים. מה לעשות? אין ברירה. לקח הצב את הכד הגדול, שם על גבו והלך לבאר. רץ מהר,

מתקדם לאט, צעד אחרי צעד. שאב מים לכד. העמיס את הכד על הגב ויצא בדרך חזרה. אבל בדרך פגש את הנמלים. הן עצרו אותו ושאלות: "לאן אתה הולך, דוד? מה אתה נושא בכד?" "אוי, קטנות" ענה הצב "חגיגה גדולה אצלנו היום. והנה שלחו אותי לבאר, להביא מים קרירים. עמדו כל הנמלים סביבו וביקשו: "תעשה לנו טובה, דוד! תן לנו טיפה! עבדנו קשה היום. התעייפנו ומעייפות נעשינו צמאות. קשה לנו להגיע לבאר, קשה לנו לשאוב שם מים!"

הצב העמיד את הכד על הארץ. הנמלים באו לשתות. כל נמלה שתה רק טיפה אחת. אבל הן היו המונים-המונים. טיפה אחרי טיפה, שתו כל המים שבכד. נאלץ הצב לחזור ולשאוב מים שנית מהבאר.

רק מילא את הכד וממקום כלשהו הגיע חמור בריצה. הצב העמיד את הכד ממש באמצע הדרך. ובלי לשים לב החמור דחף את הכד. הכד נפל, הידית נשברה, כל המים נשפכו לעשב. הצב נאלץ שוב למלא את הכד. שאב מים, איכשהו העלה את הכד – על הגב והתחיל ללכת. ופתאום הידית נשברה ואז מעד על אבן! הכד נפל מהגב ואין יותר כד! רק שברים נשארו על השביל. הצב התרגז, ומרוב מצב רוח רע בקושי זז קדימה. השמש כבר שקעה כשהגיע לקרחת היער, לחגיגה. החיות ראו את הצב ושאלים: "ואיפה הכד?", "ובתשובה הצב רק נאנח קשה. "כאאאך!" חשבו החיות "לא סתם אומרים 'זריז כמו צב'. היה צריך לשלוח מישהו אחר כד להביא מים." אבל מי מחפש עצות טובות אחרי המעשה? וכך הסתיימה החגיגה.

מילא

1. השלימו את הטבלה לפי המידע הכתוב במעשייה:

שם החיה	מדוע בחרו בה החיות להביא את המיים?	כיצד הגיבה החיה?

2. מי נבחר בסופו של דבר להביא את המיים?

3. תארו מה קרו לו בדרכו?

4. כיצד סייע הצד לנמלים שפגש בדרכו?

5. למה הדבר גרם?

6. מה ניתן ללמוד מן המעשייה?

המעשיות נלקחו מתוך האתר <http://sefer-li.net/>, עובדו ונערכו מחדש. את השאלות חיברה שרית פולק